

Буднікова Ганна Василівна

аспірантка

кафедри педагогіки та методики навчання іноземних мов

Київський національний лінгвістичний університет

ORCID ID: 0000-0002-8024-2485

hanna.bokova@knlu.edu.ua

АНАЛІЗ АНГЛІЙСЬКОМОВНОЇ ЛІНГВОСОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ГОВОРІННІ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ТА ЗАРУБІЖНІЙ НАУКОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ, ЇЇ ХАРАКТЕРИСТИКА ТА СКЛАДНИКИ

Статтю присвячено проблемі аналізу англійськомовної лінгвосоціокультурної компетентності в говорінні майбутніх філологів у вітчизняній та зарубіжній літературі. Визначено, що лінгвосоціокультурної компетентність – це складне й багатокомпонентне поняття. На основі ретроспективного аналізу вітчизняної та зарубіжної літератури доведено, що немає єдиного терміна лінгвосоціокультурної компетентності, що зумовлює актуальність теми дослідження. Схарактеризовано складники лінгвосоціокультурної компетентності як компоненти іноземної комунікативної компетентності. Обґрунтовано необхідність використання компетентнісного підходу в процесі підготовки майбутніх філологів у закладах вищої освіти. Визначено доцільність навчання лінгвосоціокультурної компетентності у ЗВО, зокрема через процеси глобалізації та підвищення вимог на ринку праці.

Ключові слова: англійськомовна комунікативна компетентність, лінгвосоціокультурна компетентність в говорінні, структура та складники лінгвосоціокультурної компетентності, діалогічне та монологічне мовлення, англійськомовна лінгвосоціокультурна компетентність, майбутні філологи, професійно орієнтоване говоріння.

Hanna Budnikova,

PhD student,

department of pedagogy and methodology

of foreign languages teaching,

Kyiv National Linguistic University

ORCID ID: 0000-0002-8024-2485

hanna.bokova@knlu.edu.ua

ANALYSIS OF ENGLISH LANGUAGE LINGUO-SOCIOCULTURAL COMPETENCE IN THE SPEECH OF FUTURE PHILOLOGISTS IN UKRAINIAN AND FOREIGN SCIENTIFIC LITERATURE, ITS CHARACTERISTICS AND COMPONENTS

The article deals with the analysis of linguo-sociocultural competence in speech in the process of teaching future English philologists in Ukrainian and foreign scientific literature. It is identified that linguo-sociocultural competence is a complex and multi-component concept. Based on the analysis of Ukrainian and foreign literature, it is demonstrated that there is no single

term for linguo-sociocultural competence, which substantiates the relevance of this topic. The components of linguo-sociocultural competence are characterized as part of foreign language communicative competence. The necessity of using a competency-based approach in teaching future philologists in higher education institutions is justified. The relevance of teaching linguo-sociocultural competence in higher education institutions is determined, particularly considering globalization processes and increasing demands in the labour market.

Keywords: English language communicative competence, linguo-sociocultural competence in speech, structure and components of linguo-sociocultural competence, dialogic and monologic speech, English language linguo-sociocultural competence, future philologists, professionally oriented speech.

Постановка проблеми. Сучасний світ вимагає від здобувачів вищої освіти вагомих знань, умінь та навичок, які в майбутньому допоможуть сформувати висококласного фахівця. Відомо, що володіння іноземними мовами підвищує конкурентоспроможність на ринку праці як в Україні, так і за кордоном. Та зараз комплексне знання мови – це більше ніж про переклад з мови на мову, розуміння та використання стандартних фраз під час спілкування чи знання правил з класичного підручника. Сучасна освіта має прагнути до того, що коли дипломовані філологи переступають поріг рідного закладу вищої освіти, вони готові до зустрічі з реальним середовищем, де носії розмовляють живою мовою, а не книжною. Компетентнісний підхід у навчанні знайомить студентів з реальною картиною світу, із ситуаціями, які можуть виникати, а головне – як зорієнтуватися в тих або тих обставинах. Інакше кажучи, компетентнісно орієнтоване навчання націлене на практичні результати, здобуття знань, умінь та навичок, а також на формування поведінкових моделей. Компетентнісний підхід включає в себе чіткі, вимірювані навчальні цілі, які надають студентам водночас більше контролю над навчальним процесом, а також розширюють можливості в навчанні і демонстрації своїх резуль-

татів (Walton, Ryerse, 2021). У стінах сучасного ЗВО майбутні філологи готуються до зустрічі з реальним середовищем, де носії розмовляють живою мовою, тому вивчення граматичних конструкцій та правил фонетики не буде достатнім для повноцінного оволодіння мовою фахового рівня.

Однією з найважливіших компетентностей для майбутніх філологів-мовознавців є лінгвосоціокультурна компетентність (ЛСКК) у говорінні, яка стане основою для дальшого формування успішної міжкультурної комунікації. ЛСКК набуває все більш вагомого значення в сучасних освітніх програмах. Це відбувається через процеси глобалізації, розвиток міжкультурних зав'язків, а також завдяки попиту на всебічно розвинених фахівців, а при таких умовах без опанування ЛСКК майбутній філолог не буде здатний вносити свій внесок у розвиток науки, навіть якщо добре володіє мовою. Крім того, володіння ЛСКК у говорінні забезпечує повноцінне розуміння співрозмовниками одне одного.

Божко зазначає, що вивчення іноземної мови тісно пов'язане з ознайомленням з досвідом іншої культури, життям і менталітетом її носіїв, національно-культурними властивостями країни, а процес навчання у ЗВО необхідно організувати так, щоб англійську мову вивчали як “феномен національної культури, як “мовну модель” світу цього народу й цієї культури” (Божко, 2019). Якщо дотримуватися таких порад, можна підготувати студента міжкультурної комунікації, що включає взаєморозуміння між співрозмовниками, адекватну інтеракцію та загалом підготувати до різних поворотів у спілкуванні.

Актуальність дослідження полягає в тому, що в межах процесу глобалізації навчання англійськомовних фахівців є надважливим чинником формування висококласного спеціаліста і ЛСКК грає велику роль у його становленні. Попри потребу впроваджувати ЛСКК у процес навчання студентів-філологів досліджень на тему ЛСКК в говорінні недостатньо, а отже ця проблема не вичерпана, актуальна та потребує подальших студій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема дослідження ЛСКК розкрита в працях С. Ніколаєвої, В. Черниш, О. Бігич, Н. Бориско, І. Бачинської, В. Калініної, І. Задорожної, В. Краснопольського, О. Дем'яненко, G. Neuner, B. Müller-Jacquier, A. Hirsh та ін.

Метою статті є аналіз змісту поняття ЛСКК та структури англійськомовної ЛСКК у говорінні майбутніх філологів у працях українських та зарубіжних науковців.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ми з'ясували, що лінгвосоціокультурна компетентність – це компонент ширшого поняття, а саме комунікативної компетентності, а також те, що ЛСКК містить кілька складників. Спершу пропонуємо визна-

чення комунікативної компетентності (КК). КК – це здатність особистості встановлювати та підтримувати потрібні контакти з іншими людьми на основі сукупності знань та вмінь, що забезпечують ефективний розвиток комунікативного процесу. Дослідники виокремлюють три основні підвиди КК: мовленнєва, мовна та (лінгво)соціокультурна. Мовленнєва складається з аудіювання, говоріння, читання та письма; мовна з лексичної, граматичної, фонологічної та орфографічної компетентностей, а соціокультурна – з країнознавчої та лінгвокраїнознавчої (Бігич, Бориско, Борецька, Ніколаєва, 2013). За С. Ніколаєвою, практичною метою іншомовної комунікативної компетентності (ІКК) є формування здатності успішно вирішувати завдання взаємодії і взаєморозуміння із носіями мови, яка вивчається, відповідно до норм і культурних традицій в умовах прямого й опосередкованого спілкування (Ніколаєва, 2012). Також Ніколаєва пропонує таблицю, у якій описано уточнені компоненти ІКК (Рис. 1).

Рис. 1. Уточнені компоненти ІКК (Ніколаєва, 2012)

Для успішної побудови освітнього процесу та, як результат, становлення кваліфікованого філолога, названі вище компетентності є вкрай важливими. Майбутній лінгвіст може зіштовхнутися з лексичними одиницями, граматичними структурами, фразеологізмами тощо, які без попередньої підготовки, хоч і з достатнім рівнем знання мови студента, можуть викликати труднощі адекватного розуміння, перекладу або переданням суті автентичного речення. Сьогодні науковці все частіше звертають увагу на важливість ЛСКК як головного аспекту, який “визначає готовність особистості до міжкультурної комунікації” (Бачинська, 2019). З цього випливає необхідність удосконалення ЛСКК.

Божко вважає, що якщо говорити про професійну компетентність майбутнього спеціаліста, то комуні-

кативна компетентність – це один із її складників, який тлумачать як “здатність спілкуватися письмово або усно з носієм конкретної мови в реальній життєвій ситуації” (Божко, 2019).

Беручи до уваги ретроспективний погляд на аспект ЛСКК, важливий внесок у розвиток сучасної ЛСКК зробив соціолінгвіст Делл Гаймс. У 60-х роках ХХ століття Гаймс представив концепцію комунікативної компетентності, яка наголошувала на важливості розуміння й ефективного використання мови в соціокультурних контекстах. КК вийшла за межі граматичного володіння та включала соціокультурні та прагматичні аспекти використання мови.

Спираючись на працю Гаймса, дослідники вивчення другої мови та міжкультурного спілкування розвинули поняття соціокультурної компетентності, визнаючи вплив культурних чинників на вивчення мови і спілкування, а також потреби учнів розвивати міжкультурні комунікативні навички.

У 80-х роках ХХ століття Майкл Байрам, видатний дослідник міжкультурної освіти, увів поняття міжкультурної компетентності. Байрам наголосив на важливості розуміння та поваги до різних культур, розвитку емпатії та вміння ефективно спілкуватися попри культурні кордони (Вугат, 1997).

ЛСКК – “складна і багатокомпонентна, адже вона має успішно функціонувати в іншомовному міжкультурному спілкуванні, безпосередньому та опосередкованому, і забезпечувати взаєморозуміння партнерів, незважаючи на їхні особливості як представників різних культуромовних спільнот з численними розбіжностями і відмінностями” (Бігич, Бориско, Борецька, Ніколаєва, 2013). ЛСКК – це здатність і готовність особистості до іншомовного міжкультурного спілкування. Ми дослідили, що ЛСКК – це відносно новий термін, якому передували кілька інших, на основі яких виникла його сучасна назва. За Ніколаєвою, ЛСКК складається із трьох субкомпетентностей:

- 1) соціолінгвістична компетентність;
- 2) соціокультурна компетентність;
- 3) соціальна компетентність (Ніколаєва, 2010).

Соціолінгвістична компетентність поєднує вміння обирати відповідні мовні форми, використовувати їх і адаптувати до конкретного контексту, а також розуміти зв'язок між мовою і соціальними явищами в суспільстві. Соціокультурна компетентність включає знання про країну, мову якої вивчають, і її національно-культурні особливості, включаючи соціальну і мовленнєву поведінку носіїв мови, передбачає здатність використовувати ці знання у спілкуванні, дотримуючись звичаїв, правил поведінки, норм етикету, соціальних умов і стереотипів поведінки носіїв мови.

Зокрема, соціальна компетентність означає вміння вступати в комунікативні стосунки з іншими

людьми, орієнтуватися в соціальних ситуаціях і керувати ними. Вона включає готовність і бажання спілкуватися з іншими, упевненість у собі, здатність поставити себе на місце іншої людини і розв'язувати складні ситуації. Також вона передбачає формування почуття толерантності, що означає готовність слухати і розуміти інші думки та вміння толерувати думки, відмінні від своїх.

Дослідивши та проаналізувавши визначення, подані вище, а також схеми й таблиці, подані в підручнику Бігич, Бориско, Борецької, Ніколаєвої, пропонуємо узагальнити цю інформацію в схемі “Складники КК” (Рис. 2).

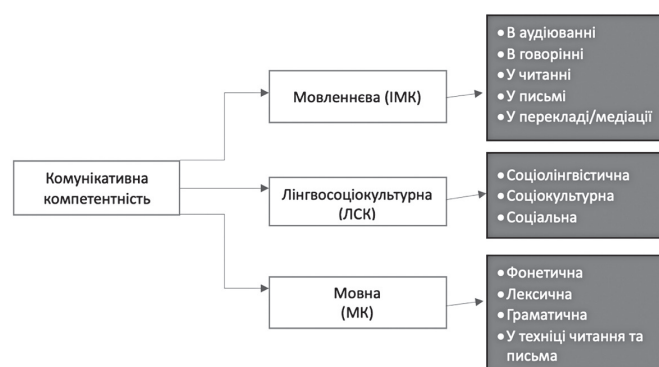

Рис. 2. Складники КК

Англійська мова постійно розвивається, щодня з'являються нові лексичні одиниці. Майбутній філолог може зіштовхнутися з нерозумінням висловлювання, у якому вжито, наприклад, ідіоми, а дослівний переклад не завжди може допомогти зрозуміти значення вислову. Наприклад, англійська ідіома “an open book” українському студенту буде зрозумілою, адже в українській мові є схожий вислів “відкрита книга”, тобто “щось зрозуміле, очевидне”. Якщо ж узяти як приклад вислів “to cook the books” (значення – “фальсифікувати дані бухгалтерського обліку, часто з метою розкрадання грошей), то дослівний його переклад (“готувати книги”) не допоможе зрозуміти його сенс. Також наводимо порівняння двох ідіоматичних висловів “home truth” і “to feel at home”. Дослівний переклад першої фрази не принесе користі студентові, адже такі варіанти як “домашня правда” або “правда вдома” не матимуть жодного сенсу. Натомість, прочитавши визначення, яке подає Cambridge Dictionary (“a true but unpleasant fact about yourself that another person tells you” – “правдивий, але неприємний факт про вас самих, про який інша людина говорить вам”), зрозуміємо, що в українській мові це, наприклад, може інтерпретуватися ідіомою “гірка правда”, тобто друге висловлювання буде зрозуміле студентам, адже в українській мові є еквівалентний фразеологізм “почуватися як удома”. Ці приклади доводять важливість та актуальність навчання ЛСКК.

Науковець Нойнер зазначає, що дослідження викладання та вивчення іноземних мов за останні десятиліття показують значну зміну фокусу та спонукають до випрацювання нових концепцій у дидактиці та методиці іноземних мов. У комунікативному підході та в його подальшому розвитку – міжкультурному підході – помітна зміна перспектив (Neuner, 2003).

Нойнер зауважує, що під час викладання та вивчення іноземних мов викладачі мають справу не безпосередньо з “реальним світом” цільової мови, а зі світом мови, який сформований медіаресурсами та/або відфільтрований спеціальними установами, які затверджують підручники перед тим, як вони постають перед студентами у ЗВО або перед учнями в школах.

Нойнер запевняє, що це призводить до того, що студенти формують своє розуміння про країну, мову якої вивчають, можливо, не зовсім коректно, адже картина реального світу може відрізнятись від того, що про неї йдеться в підручниках, які проходили багаторазову фільтрацію (Neuner, 2003). Також варто наголосити, що світ, зокрема й країна, мову якої вивчають, постійно змінюється, що варто враховувати під час навчання ЛСКК.

Вважають, що рідна культура студента діє як фільтр для розуміння культури та мови країни, яку вивчають, а тому одним із пропонує методів навчання є порівняння культурних і соціальних моделей L2 і L1, де L1 – це перша іноземна мова, яку вивчає студент, а L2 – це друга ІМ. У цьому разі модель навчання із застосуванням контрастивного аналізу культур може бути застосована до таких етикетних формул, як звертання, вітання, прощання, також до лексичних одиниць із залученням релігійних термінів, побутової лексики, політичних термінів, до лексем, пов’язаних з темою освіти, дружби тощо, що уможлиблює поділ культурного контексту на чотири категорії, а саме:

- 1) елементарний матеріал, що подає культурну інформацію в загальному вигляді;
- 2) культурне різноманіття з урахуванням незвичних і інколи дивних речей;
- 3) загальна історія культури;
- 4) література, яка не призначена для ознайомлення з культурою, а призначена для розвитку критичних навичок (Neuner, 2003).

Міжкультурні навчальні матеріали не завжди легко інтерпретувати, оскільки вони вимагають глибокого ознайомлення з культурою. Начальні матеріали слід обирати з метою з’ясування культурних особливостей, щоб студенти не думали про культуру країни, мову якої вивчають, як про єдиний набір досвіду та цінностей. Викладачі повинні постійно працювати над лінгвістичним розумінням, яке не може відбутися без розуміння базових культур-

них передумов. Крім того, поширене переконання, що культурні знання, які викладач має донести до студентів, доступні лише вихідцям з культури цієї мови. Але це не обов’язково, адже в деяких випадках викладач, який не є носієм культури та мови, може бути більш обізнаним у цій сфері. Викладач має розумітися на культурі обох країн, навіть стати двокультурним.

З’ясовано, що ЛСКК важлива для побудови вдалої комунікації та адекватного міжкультурного порозуміння співрозмовників. Зважаючи на це, під час навчання говоріння як виду мовленнєвої діяльності викладач зобов’язаний залучати аспекти ЛСКК.

Говоріння – “це усний продуктивний вид мовленнєвої діяльності, за допомогою якого відбувається усне спілкування іноземною мовою в діалогічній формі (паралельно з аудіюванням) і в монологічній формі”. Процес говоріння має певну мету, мотив, в основі яких лежить потреба; предмет – думки того, хто говорить; продукт – висловлювання (діалог або монолог) і результат, який виражається у вербальній або невербальній реакції на висловлювання (Бігич, Бориско, Борецька, Ніколаєва, 2013).

Важливо зазначити, що для успішного досягання мети оволодіння англійською мовою студентами їх слід ознайомлювати з національно-культурними особливостями країни, мову якої вони вивчають, і під час навчального процесу 1) формувати мовленнєві компетенції в аудіюванні, говорінні, читанні та письмі; 2) залучати такі вправи, які допоможуть змодельовати ситуації, притаманні культурі країни.

За Бронетко, успішне оволодіння лінгвосоціокультурною компетенцією зумовлене науковими підходами до навчання і ґрунтується на дидактичних і методичних принципах (Бронетко, 2014).

Освітня мета формування ЛСКК майбутніх філологів полягає в тому, щоб:

- залучити студентів до духовних надбань народу;
- ознайомити студентів із національними традиціями, національною культурою, етикетом, характером, особливостями національної ментальності;
- підвищити рівень загальної освіченості.

Формування ЛСКК у говорінні в студентів має на меті сформувати доречний та адекватний відгук відповідно до ситуації в міжкультурній комунікації. Це можливо за умови знань реалій англійськомовних суспільств, особливостей менталітету та англійськомовної культури. Викладач повинен навчити майбутніх філологів говорінню так, щоб під час живого спілкування вони змогли б зорієнтуватися, знайти відповідник у рідній мові і, як підсумок, дати правильну відповідь на запитання та підтримати розмову.

Безумовно, компонент ЛСКК має бути в навчальному процесі на усіх рівнях оволодіння іно-

земною мовою. Якщо йдеться про формування професійних навичок та умінь, то корисним для студентів було б проходження курсу “Лінгвокраїнознавство”. Саме для такого курсу під час поточного дослідження укладено посібники “The UK: a Guide to British Culture through Language” та “The US: a Guide to American Culture through Language”, у яких демонстровано мету знань, які здобуваються. Власне, метою посібників є інформування студентів про культуру населення Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії (Буднікова, Птуха, 2023), а також Сполучених Штатів Америки: про географічне положення країн, менталітет народів, про відомих історичних особистостей, про символи, звичаї та традиції. Вправи посібників допомагають створити уявлення про імідж британців й американців у світі, а також дають уявлення про їхній стиль життя. Матеріали посібників дібрані так, щоб охопити загальні теми повсякденного життя народів, а розділи із завданнями передбачають всі види мовленнєвої діяльності, такі як читання, говоріння, письмо та слухання. Дотримання рекомендацій посібників слугуватиме розумінню автентичних текстів та формуванню КК й ЛСКК (Птуха, Буднікова, 2023).

Крім того ми з'ясували, що термін ЛСКК має багато схожих відповідників. Пов'язуємо це з тим, що немає єдиної точки відліку, від якої можна простежити історію виникнення цієї компетентності, а внаслідок цього багато науковців давали свої визначення і назви цього поняття. Наприклад, Беннет пропонує термін “міжкультурна компетентність” (“intercultural competence”) (Bennett, 2015), а Лафрая (2011) наголошує на важливості поняття міжкультурного діалогу (“intercultural dialogue”), описуючи взаємодію, власне, міжкультурного та освітнього діалогу (“educational dialogue”). Цей освітній діалог між людьми та членами освітньої спільноти має важливе значення для того, щоб показати, що можна розв'язати міжнаціональні конфлікти та поважати культурне розмаїття (Lafraya, 2011).

Кременчук зазначає, що “деякі дослідники ототожнюють ознаки “соціокультурне” і “полікультурне” і нерідко поняття “соціокультурна компетентність” та “полікультурна компетентність” використовуються як взаємозамінні” (Кременчук, 2019).

Варто зауважити, що історія ЛСКК бере початок з давніх часів. За нашим дослідженням, основоположником ЛСКК вважають німецького філософа та лінгвіста В. фон Гумбольдта, який у своїх працях зазначав, що мова – це той чинник, який визначає характер нації. Теоретична та практична основа концепції Гумбольдта полягає в антропологічних студіях мови. Згідно з ідеями В. фон Гумбольдта, мова є природною силою, що впливає з енергетичного потенціалу народу. Вона становить сукупність енергії,

яка виявляється в продуктивній силі народу, активно формує його історію та культуру (Кришко, 2015). Крім того, Гумбольдта вважають одним із засновників сучасної лінгвістики. Його теорії мови та її зв'язку з людським мисленням мали глибокий вплив на вивчення лінгвістики й продовжують формувати наше розуміння мови сьогодні.

Гумбольдт вважав, що мова є не лише засобом спілкування, а й віддзеркаленням нашого уявлення про навколишній світ. Він стверджував, що кожна мова має свою унікальну структуру та граматику, які формують те, як носії цієї мови сприймають та інтерпретують реальність. Ця ідея, відома як лінгвістична теорія відносності або гіпотеза Сепіра-Уорфа, була предметом багатьох дискусій у галузі лінгвістики.

Гумбольдт підкреслював важливість вивчення мови в її соціальному та культурному контексті. Він вважав, що мова тісно пов'язана з культурою і що вивчення мови означає розуміння цінностей, вірувань і звичаїв людей, які нею розмовляють. Цей підхід, відомий як етнолінгвістика або лінгвістична антропологія, став важливою галуззю лінгвістики та привів до сучасної концепції ЛСКК.

Результати дослідження. Отже, можемо виводити, що сьогодні помітна тенденція, згідно з якою викладачів і студентів заохочують до задалегідь визначеної підготовки викладання та навчальної діяльності для подолання культурного бар'єру в мультикультурному суспільстві. Для досягнення цієї мети викладання англійської мови в контексті вищої освіти має бути зосереджене не лише на розвитку мовленнєвої компетентності студентів, а й на навчанні ЛСКК у говорінні для розширення кругозору. Студенти зможуть розвинути свої стратегії та комунікативні підходи, щоб розумітися на міжкультурних відмінностях. Ми проаналізували зміст поняття ЛСКК, схарактеризували її компоненти, дослідили проблеми формування англійськомовної ЛСКК у говорінні майбутніх філологів у працях науковців України та закордоння, а також у співавторстві спробували втілити результати досліджень у вигляді двох посібників до дисциплін за вибором – “Лінгвокраїнознавство (Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії)” та “Лінгвокраїнознавство (Сполучені Штати Америки)”.

Перспективи подальших розвідок убачаємо у вивченні кожного компонента ЛСКК у професійно орієнтованому говорінні, у випрацюванні теоретичного підґрунтя дослідження проблеми англійськомовної ЛСКК у говорінні майбутніх філологів, в апробації навчально-методичних матеріалів і підготовці шляхів реалізації та імплементації підсистеми вправ, спрямованих на формування ЛСКК.

СПИСОК ПОСИЛАНЬ

- Бачинська, І. А. (2016). *Формування англомовної лінгвосоціокультурної компетенції учнів старшої школи* [Дис. канд. пед. наук, Національний університет ім. Т. Шевченка].
- Божко Н. (2019). Теоретичні засади розвитку лінгвосоціокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2019.71.04>
- Бронетко І. А. (2014). Методика формування лінгвосоціокультурної компетентності учнів ЗОШ. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені М. Гоголя. Філологічні науки*, 3, 183–186.
- Буднікова, Г. В., Птуха, В. А. (2023). The UK: a Guide to British Culture through Language / Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії: путівник до британської культури через мову. Навчальний посібник. Видавничий центр КНЛУ.
- Кременчук, А. С. (2019). Стан дослідженості проблем формування полікультурної компетентності у процесі вивчення гуманітарних дисциплін. *Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції “PERSPECTIVES OF WORLD SCIENCE AND EDUCATION”, 2–4 жовтня 2019*, 455–460.
- Кришко, А. Й. & Брітт, Н. М. (2015). Вплив ідей Вільгельма фон Гумбольдта (1767–1835) на мовну освіту в Україні XIX – початку XX ст.: монографія. ФПО Жовтий О. О.
- Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., & Борецька Г. Е. (2013). Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів (С. Ю. Ніколаєва, Ред.). Ленвіт.
- Ніколаєва, С. Ю. (2010). Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентнісного підходу. *Іноземні мови*, 2, 11–17.
- Птуха, В. А., & Буднікова, Г. В. (2023). The US: a Guide to American Culture through Language / Сполучені Штати Америки: путівник до американської культури через мову. Навчальний посібник. Видавничий центр КНЛУ.
- Ніколаєва, С. Ю. (2012). Сучасні тенденції формування іншомовної комунікативної компетентності в учнів початкової школи. *Іноземні мови*, 1, 42–51. http://nbuv.gov.ua/UJRN/im_2012_1_9
- Bennett, J. M. (2015). The SAGE encyclopedia of intercultural competence. *Sage Publications*. <https://www.perlego.com/book/1005154/the-sage-encyclopedia-of-intercultural-competence-pdf>
- Byram, M. (1997). Teaching and assessing intercultural communicative competence. *Multilingual Matters*.
- Byram, M. (2020). Teaching and assessing intercultural communicative competence. *Multilingual Matters*.
- Cambridge Dictionary: *cook the book*. Online Cambridge Dictionary. Взято 28 квітня 2024 з <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/cook-the-books>
- Cambridge Dictionary: *home truth*. Online Cambridge Dictionary. Взято 28 квітня 2024 з <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/home-truth>
- Hymes, D. (1964). Directions in (Ethno-) Linguistic Theory 1. *American anthropologist*, 66(3), 6–56. <https://doi.org/10.1525/aa.1964.66.3.02a00820>
- Lafraya, S. (2011). *Intercultural learning in non-formal education: theoretical frameworks and starting points*. Council of Europe.
- Neuner, G. (2003). Socio-cultural interim worlds in foreign language teaching and learning. *Intercultural competence*, 15–62.
- Walton, J., & Ryerse, M. (2017). Competency-based education: Definitions and difference makers. *Getting Smart*. <https://www.gettingsmart.com/2017/12/12/competency-based-education-definitions-and-difference-makers>

REFERENCES

- Bachynska, I. A. (2016). *Formuvannia anhlovnoyi lnhvosotsiokulturnoi kompetensii uchniv starshoi shkoly* [Dys. kand. ped. nauk, Natsionalnyi universytet im. T. Shevchenka].
- Bihych O. B., Borysko N. F., & Boretska H. E. (2013). *Metodyka navchannia inozemnykh mov i kultur: teoriia i praktyka: pidruchnyk dlia stud. klasychnykh, pedahohichnykh i lnhvistychnykh universytetiv* (S. Yu. Nikolaieva, Red.). Lenvit.
- Bozhko N. (2019). *Teoretychni zasady rozvytku lnhvosotsiokulturnoi kompetentnosti maibutnykh uchytelev inozemnoi movy*. *Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova*. <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2019.71.04>
- Bronetko I. A. (2014). *Metodyka formuvannia lnhvosotsiokulturnoi kompetensii uchniv ZOSH*. *Naukovi zapysky Nizhynskoho derzhavnogo universytetu imeni M. Hoholia*. *Filolohichni nauky*, 3, 183–186.
- Budnikova, H. V., Ptukha, V. A. (2023). *The UK: a Guide to British Culture through Language / Spoluchene Korolivstvo Velykoi Brytanii ta Pivnichnoi Irlandii: putivnyk do brytanskoi kultury cherez movu*. *Navchalnyi posibnyk*. *Vydavnychy tsestr KNLU*.
- Byram, M. (1997). *Teaching and assessing intercultural communicative competence*. *Multilingual Matters*.
- Byram, M. (2020). *Teaching and assessing intercultural communicative competence*. *Multilingual Matters*.
- Cambridge Dictionary: *cook the book*. Online Cambridge Dictionary. Взято 28 квітня 2024 з <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/cook-the-books>
- Cambridge Dictionary: *home truth*. Online Cambridge Dictionary. Взято 28 квітня 2024 з <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/home-truth>
- Hymes, D. (1964). Directions in (Ethno-) Linguistic Theory 1. *American anthropologist*, 66(3), 6–56. <https://doi.org/10.1525/aa.1964.66.3.02a00820>
- Kremenchuk, A. S. (2019). *Stan doslidzhenosti problem formuvannia polikulturnoi komptentnosti u protsesi vyvchennia humanitarnykh dystsyplin*. *Materialy I Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii “PERSPECTIVES OF WORLD SCIENCE AND EDUCATION”, 2–4 zhovtnia 2019*, 455–460.
- Kryshko, A. Y. & Britt, N. M. (2015). *Vplyv idei Vilhelma fon Humboldta (1767–1835) na movnu osvitu v Ukraini KhIKh – pochatku KhKh st.: monohrafiia*. *FPO Zhovtyi O.O.*
- Lafraya, S. (2011). *Intercultural learning in non-formal education: theoretical frameworks and starting points*. Council of Europe.
- Neuner, G. (2003). Socio-cultural interim worlds in foreign language teaching and learning. *Intercultural competence*, 15–62.
- Nikolaieva, S. Yu. (2010). *Tsili navchannia inozemnykh mov v aspekti kompetentnisnogo pidkhodu*. *Inozemni movy*, 2, 11–17.
- Nikolaieva, S. Yu. (2012). *Suchasni tendentsii formuvannia inshomovnoi komunikativnoi kompetentnosti v uchniv pochatkovoii shkoly*. *Inozemni movy*, 1, 42–51. http://nbuv.gov.ua/UJRN/im_2012_1_9
- Bennett, J. M. (2015). *The SAGE encyclopedia of intercultural competence*. *Sage Publications*. <https://www.perlego.com/book/1005154/the-sage-encyclopedia-of-intercultural-competence-pdf>
- Ptukha, V. A., & Budnikova, H. V. (2023). *The US: a Guide to American Culture through Language / Spolucheni Shtaty Ameryky: putivnyk do amerykanskoii kultury cherez movu*. *Navchalnyi posibnyk*. *Vydavnychy tsestr KNLU*.
- Walton, J., & Ryerse, M. (2017). *Competency-based education: Definitions and difference makers*. *Getting Smart*. <https://www.gettingsmart.com/2017/12/12/competency-based-education-definitions-and-difference-makers>